

- ¹²⁾ De Bruijn, *De Boonberg*, blz. 166. Vgl. N. Arts/J. Bijnen, *Archeologisch en historisch onderzoek naar de vroegere Boonberg in Oerle*, in: *Brabants Heem*, jrg. 34 (1982), blz. 29-30.
- ¹³⁾ Arts/Bijnen, *t.a.p.*, blz. 29.
- ¹⁴⁾ *T.a.p.*, blz. 34, nt. 8.
- ¹⁵⁾ *Brabants Heem*, jrg. 34 (1982), blz. 162-164.

HET VERONDERSTELDE BELANG VAN OERLE IN DE MIDDELEEUWSE KEMPEN II

JACQ. F.C.M. BIJNEN

Bovenstaande repliek van Martin de Bruijn staat inhoudelijk haaks op de intentie in zijn *Dringende oproep aan alle serieuze heemkundigen*.¹⁾ In dit artikel wijst hij op een toename van *onkunde en onzorgvuldigheid* in heemkundige publicaties. Had De Bruijn toentertijd *nauwelijks behoefte om ze te corrigeren*, bij ondergetekende is deze behoefte wèl aanwezig.

Ontdaan van alle wetenschappelijke pretenties (weg academische titel!), merkt hij op dat in de *gewraakte overschrijverij*, waar ik op doelde, *wel degelijk een kern van waarheid zit*. Doch in zijn betogen over de betekenis en de status van Oerle in het hertogdom Brabant²⁾ worden vermeende feiten tot feiten verheven. Ook de aanhalingen uit mijn reactie op zijn vorig artikel zijn *apert onjuist*. Overigens is hij niet de enige, die door middel van historische goochelpartijen tot pertinente onwaarheden komt. In het hiernavolgende neem ik, per onderwerp, de beweringen over de middeleeuwse status van Oerle onder de loep.

DE VRIJHEID OERLE

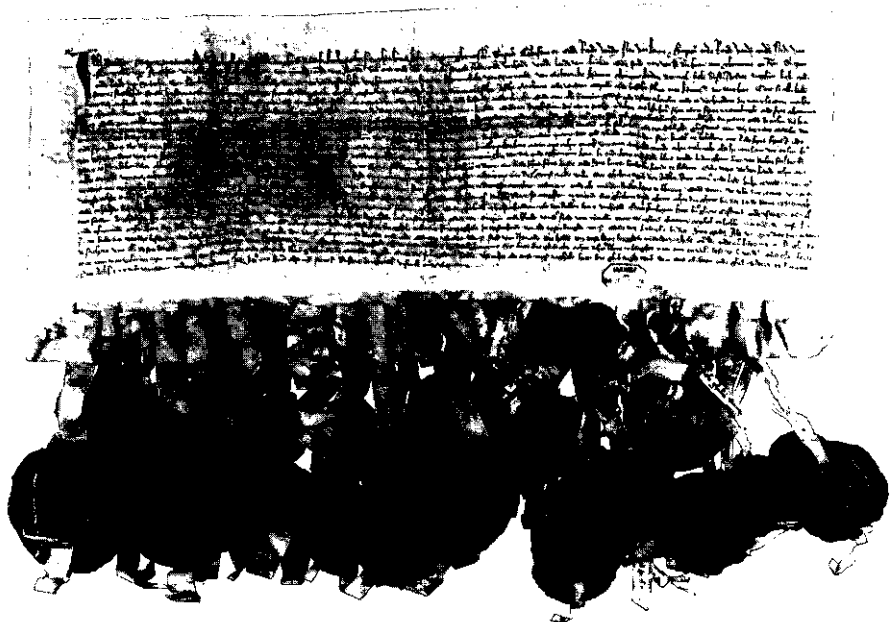
De Bruijn verwees in zijn vorige artikel, voor het verkrijgen van de status van vrijheid voor Oerle, naar een week van A.D. Kakebeke uit 1971.³⁾ Kakebeke geeft hier, zonder noot, de verlening van de *rechten der vrijheid* in het jaar 1325. Hij schrijft daarbij: Oerle kreeg dit recht *omdat daar de afgevaardigden van de dorpen plachten te vergaderen en de nieuwe kwartierschout zich er kwam voorstellen*.⁴⁾ In bijbehorend literatuuroverzicht geeft Kakebeke een artikel van zichzelf op uit 1949.⁵⁾ Hierin staat o.a.: *in 1325 vindt een belangrijke gebeurtenis plaats: Hertog Jan III verleent de palen der vrijheid aan het dorp Oerle* (p. 84). Voor deze tekst verwijst hij naar het werk van Hanewinkel⁶⁾, die het op zijn beurt haalt bij J. van Oudenhoven.⁷⁾ Inderdaad vermeldt Van Oudenhoven: *dat Hertogh Jan de derde van dien naem anno 1325 de palen van haer Vryheyt ghesedt ende gegeven heeft* (p. 57). Waar Van Oudenhoven zijn tekst haalt is duidelijk na bestudering van zijn elders vermelde bronnen. Deze wijzen ontegenzeggelijk naar het werk van J.B. Gramaye.⁸⁾ Die schrijft echter: *in maart 1325 heeft de hertog de grenzen vastgesteld* (p. 99); zonder de bijvoeging vrijheid. Hij bedoelt hier de uitgifte van de gemeint op 1 maart 1325, volgens de in Brabant gebruikelijke Paasstijldatering. In onze tijdsaanduiding is dit 1 maart 1326. Nu weten we hoe

de door De Bruijn aangehaalde vermelding tot stand kwam. Immers als Ka-beekee tussen 1949 en 1971 de originele bevestiging van de Vrijheid Oerle had gezien, had hij dat wel vermeld! Het bewijs voor het bestaan van een vrijheidsverlening voor Oerle is niet gevonden en wordt evenmin in een oor-kondenoverzicht of i.d. vermeld. Dat dit recht in elk geval vóór 8 maart 1355 moet zijn verleend, is op te maken uit het *Verbond van vereniging en vriend-schap tussen de steden en vrijheden van het hertogdom Brabant*, dat mede door de Vrijheid Oerle werd bezegeld.⁹⁾

Een mogelijke aanwijzing voor hogere ouderdom is een verklaring onder ede door oude personen afgelegd voor de schepenen van Oerle, op 28 mei 1404.¹⁰⁾ Hierin staat o.a.: „ . . . dat dat dorpe van Oirle een vrijheijt gheweest heeft ongesceijden tseventigh jaer lanck ende meer, enn soe wanneer een nieuwe stadthouder van Kempelant gemaectt ende geset waire, dat die syn-nen brieve altoch tot Oirle inder vrijheijt eerst thonen moeste, eer hij ergens binnen den ambachts van Kempelant dingen mocht oft des ambachts hem onderwenden mocht”.

Het gaat hier over twee zaken: 1. de ouderdom van de Vrijheid Oerle; 2. het tonen van de brieven van de nieuwbenoemde stadhouder.

Tevens blijkt hieruit dat van beide zaken in 1404 de originele stukken, zo die er ooit geweest zijn, niet meer voorhanden waren. Beschouwing van beide

Verklaring van de steden en vrijheden van het hertogdom Brabant, van 8 maart 1355. Met zesendertig gave zegels, waaronder het zegel van Oerle (rechts van het midden, bovenaan).

(foto: Gem. Arch. 's-Hertogenbosch Hist. Top. Atlas)

*Afbeelding van het oudst bekende zegel van de Vrijheid Oerle. Hiermede werd de acte van Vereniging en Vriendschap van 8 maart 1355 bezegeld.
Opschrift: SIGILLUM COMMUNE LIBERTATIS DE SANDOERLE.
(foto: Gem. Arch. 's-Hertogenbosch Hist. Top. Atlas)*

zaken uit deze verklaring leert ons het volgende:

ad punt 2: dit gebruikt Kakebeeke, zoals hiervoor reeds geciteerd, als een reden waarom Oerle de rechten der vrijheid verkreeg. In het artikel van 1949 legt hij uit dit punt nog geen verband met de vrijheidsverlening. Dan is het nog een argument voor het *alom meetellen van Oerle in het Hertogdom* (p. 84). Wist Kakebeeke in 1949 nog dat de stadhouder de plaatsvervanger is van de kwartierschout, in 1971 is dit onderscheid bij hem verdwenen en schrijft hij kwartierschout waar stadhouder staat;

betreffende punt 1: Ik waag een poging om de periode te bepalen waarin Oerle tot vrijheid werd verheven. Uit de verklaring blijkt dat de Vrijheid Oerle in 1404 tenminste zeventig jaar oud is. Dit komt uit op omstreeks 1334 of daarvoor. (Hieruit moet echter niet de conclusie getrokken worden dat het dus in 1325 zal zijn geweest dat aan Oerle deze status werd verleend, want dan zouden we ons moeten baseren op een bron van vóór 1404 en die was toen al niet meer voorhanden!). Bakenen we van hieruit de periode af waarin dit recht is verleend, dan kunnen we ons mede baseren op de wapenafbeelding op het zegel, waarmede de bestuurders van Oerle zegelden. Hierop komen vier staande leeuwen voor: dit droeg de verbondenheid met de Brabantse hertogen uit. Eenzelfde wapen wordt voor het eerst gevoerd door hertog Jan II (1294-1312). De verlening van de status van vrijheid aan Oerle kan zijn geschied tussen 1294 en 1334.¹¹⁾

HOOFDPLAATS KEMPENLAND

Het tweede deel uit de hiervoor aangehaalde schepenverklaring: het tonen van de brieven van de stadhouder in Oerle, alvorens hij elders binnen Kempenland mocht dingen of zijn gezag uitoefenen, wordt ook gebruikt in de argumentatie voor Oerle als hoofdplaats van Kempenland. Bij D.C.J. Mijnsen¹²⁾ is te lezen: „Misschien mag men zelfs in Oerle de oude hoofdplaats

van Kempenland zien, althans moesten de nieuwbenoemde stadhouders van Kempenland het eerst hun brieven in Oerle vertonen". Tot welke consequentie deze tekst heeft geleid wordt duidelijk in het werk van A.R.M. Mommers.¹³⁾ In een voetnoot geeft hij letterlijk: „*Oorspronkelijk was Oerle, dat 8 dorpen onder zijn jurisdictie had, hoofdplaats van Kempenland, doch door het uitblijven van een omwalling werd het zo vaak gebrandschat, dat het in 1526 slechts 80 huizen meer telde, mej. D.C.J. Mijnsen, R.A. Verslag 1926 II blz. 35*". Hier wordt Oerle plotseling hoofdplaats van Kempenland, waar Mijnsen schreef „misschien"! Bovendien is de passage over het uitblijven van de omwalling, bij Mijnsen nergens te vinden.¹⁴⁾

Vervolgens maakt J.P.A. Coopmans¹⁵⁾ hiervan, onder verwijzing naar Mommers: „*In het meer beperkte gebied (Kempenland) was in het begin het op enkele kilometers van Eindhoven gelegen Oerle de hoofdstad, maar de leiding zou later overgaan op Eindhoven*". Nu wordt Oerle tot hoofdstad verheven¹⁶⁾: We weten nu hoe de bron tot stand is gekomen die De Bruijn in zijn vorig artikel aanhaalde met *Er bestaan aanwijzingen . . . enz.*, (p. 165). Over natrekken van bronnen gesproken!

Een ander veel geciteerde en eveneens misleidende tekst in deze kwestie komt voor bij Van Oudenhoven.¹⁷⁾ Hier staat: „*Wy vinden in het meergemelte Latijnsche gheschreven Boeck: Kempinae caput est Municipium de Oerl, habet sub se pagos & Dominia. 't Hooft van de Kempen is de Vryheyt van Oers, ende heeft onder hem Dorpen ende Heerlijckheden*". Deze Latijnse tekst met z'n vertaling erachter en de verwijzing naar het *meergemelte Latijnsche Boeck*, is zo overtuigend dat de behoefte aan controle uitblijft. Met het Latijnse boek bedoelt Van Oudenhoven het werk van J.B. Gramaye. MAAR DEZE TEKST IS BIJ GRAMAYE NERGENS EXPLICIET TE VINDEN!¹⁸⁾ In alle hierna verschenen werken waarin over Oerle wordt geschreven m.b.t. het onderwerp hoofdplaats, klinkt direct of indirect deze passage van Van Oudenhoven door.¹⁹⁾

Over Oerle als hoofdplaats heb ik in mijn vorig artikel (p. 169) reeds gemeld, dat alle beweringen hierover steunen op enkele citaten bij Gramaye. Gramaye kwam uit het centrum van Brabant; daar was toentertijd ook niet zo duidelijk, welk de hoofdstad was: Leuven, Brussel of Mechelen. Hij heeft daarvoor vermoedelijk een criterium: waar de Staten vergaderen is de hoofdstad. Dit toegepast op de Kempen, maakt Oerle hoofdplaats, omdat daar de kwartiersvergaderingen werden gehouden. Echter: als van deze redenering wordt uitgegaan geldt deze, voor wat de beschikbare gegevens betreft: nl. voor het eind van de 16e tot in het begin van de 17e eeuw. Hoe, waar en of deze vergaderingen daarvóór plaatsvonden is tot op heden niet duidelijk. Geen van de kwartiersarchieven is ouder dan het laatst van de 16e eeuw.²⁰⁾

In 1641 worden in een turbe de oude rechten, privilegiën en gewoonten vastgelegd.²¹⁾ Er wordt door bejaarde magistratspersonen verklaard, dat de vergaderingen van het kwartier voorheen plaatsvonden in Oerle of Eindhoven. Desondanks werd enige tijd later veelal in Oirschot vergaderd.²²⁾ De vergaderingen van de vier kwartieren samen werden volgens de turbe-verklaring gehouden in Oirschot, Boxel of St.-Oedenrode.

Nu hierboven duidelijk is gemaakt wat het niet is, lijkt het zinvol een poging te wagen te zeggen wat het wèl geweest kan zijn. Enig houvast geeft de studie van Ch. Kerremans²³⁾ vanuit de Brusselse archiefstukken van vóór 1406. Vanuit het Frans vertaald lezen we: *Eersel lijkt het meest naar voren te komen als de hoofdplaats van Kempenland. St.-Oedenrode als hoofdplaats van Peelland. Deze twee plaatsen komen inderdaad in het algemeen als eerste voor in de opsomming van de dorpen in de rekeningen van hun bestuursgebied. Maar overigens is het mogelijk dat deze twee bestuursgebieden nooit een goed vastgestelde hoofdplaats hebben gehad. De schout kon op verschillende plaatsen resideren.* Dit wijst naar Eersel, voor wat betreft de 14e eeuw. Echter: ik pleit er niet voor om nu maar meteen Eersel als hoofdplaats van Kempenland te bestempelen. De term is te zwaar belast en het is maar zeer de vraag of deze werd gehanteerd, tijdens de eerste eeuwen van de districtvorming in het hertogdom Brabant. Het argument voor Oerle, het tonen van de brieven van de benoemde stadhouder, is hiervoor te licht, immers de stadhouder was slechts de tweede persoon in de hiërarchie van het kwartier.

SCHEPENBANK

Het extra reliëf dat De Bruijn geeft, aan de status van Oerle, doordat de bevoegdheden van een Marcelis schout van Oerle verder reikten dan het gebied van de Oerlese schepenbank, verdient eveneens extra aandacht. Bestudering van de voorhanden zijnde stukken doet de vraag rijzen welke bevoegdheden deze schout van Oerle moet hebben gehad als hij optreedt in de schepenbank van Eersel? Zelfs in een zuiver Oerlese aangelegenheid zien we hem in gezelschap van de schepenen van Eersel.²⁴⁾ Hieruit kan worden geconcludeerd dat Oerle in 1254 nog geen zelfstandige schepenbank uitmaakt, maar ressorteert onder de bank van Eersel. De bank van Eersel blijkt tot in het begin van de 14e eeuw een groot gebied te bestrijken. De schepenen van Eersel zijn oorkonders bij transacties in: Oerle (1254); Bergeyk (1283); Eersel, Bergeyk en Westerhoven (1308); Bergeyk (1311) en Hoogeloon (1311).²⁵⁾ De bank van Eersel omvatte toen tenminste het gebied van Eersel, Bergeyk, Westerhoven, Oerle en Hoogeloon. Schout van deze bank was aanvankelijk de in Oerle wonende Godefridus van Oerle en later Marcelis van Oerle.²⁶⁾ Slechts één oorkonde *lijkt* in tegenspraak met deze situatie, nl. die van 9 juli 1249.²⁷⁾ Deze is opgesteld door de deken van Antwerpen en deelt ons mede dat Berta van Oerle het halve patronaatsrecht en een derde deel van de tiende van Oerle heeft afgestaan aan het klooster van Postel. In deze acte is de vermelding van de schepenen niet essentieel want zij worden slechts terloops genoemd. De eigenlijke overdracht die voor de deken gebeurt, is de overdracht van het halve patronaatsrecht. Daarbij oorkondt de deken, dat Berta van Oerle bekend heeft het derde deel van de tiende verkocht te hebben aan de abdij van Florefte en dat deze overdracht door *helmelinghe vertiden* voor schepenen is gepasseerd. In deze acte worden de schepenen genoemd: schepenen van Oerle; dit hoeft geen vergissing van de deken van Antwerpen te zijn! Met schepenen wordt hier bedoeld schepenen van Eersel:

zij waren immers ook schepenen van Oerle, want Oerle viel onder de bank van Eersel. Dat Oerle onder de bank van Eersel valt, wordt duidelijk in een acte van vijf jaar later, 24 juni 1254.²⁸⁾ Hierin oorkondt de hertog van Brabant over de koop van een allodium onder Oerle. De hertog legt vast, dat deze koop gesloten is ten overstaan van de schout van Den Bosch en de schepenen van Eersel. De hertogelijke kanselarij wist, waarover zij het had: zijkende de rechtskundige situatie als geen ander. Dat de schout van de bank van Eersel, en wonend in Oerle, een invloedrijk persoon moet zijn geweest is o.a. te verklaren door zijn dubbelfunctie van schout en rentmeester. (Overigens is voor die tijd een combinatie van deze functies een gewone zaak.) Echter: dit zegt iets over de status van een persoon maar nog niet over de bijzondere status van zijn woonplaats. Het oudste, mij bekende stuk, waarin de schepenen van Oerle optreden dateert uit 1339.²⁹⁾ De afsplitsing van de Oerlese schepenbank uit die van Eersel moet dus worden gezocht in de periode 1311-1339.³⁰⁾

OPIDI SIVE VILLE

Dan het vraagteken dat De Bruijn mij ten onrechte bij het opidum van Oerle laat zetten.³¹⁾ In de laatst verschenen studie over dit onderwerp³²⁾, wordt nog geen sluitende verklaring gegeven voor deze term. Van Uytven heeft deze vermelding voor Oerle ook niet opgenomen in zijn beschouwingen. Hierover toch een verklaring geven, eist onderzoek door wie en in welk verband deze superlatieve aanduiding werd gebruikt. Als De Bruijn zijn bewering in deze niet kan onderbouwen neemt hij zijn toevlucht tot een omgekeerde bewijsvoering, door mij uit te nodigen het tegendeel te bewijzen. Maar in de bewuste acte uit 1281³³⁾ noemt Oerle zich zelf niet *opidi sive ville*, dit wordt gedaan door of namens de deken van Hilvarenbeek en de pastoor van Helvoirt. Bovendien moet men niet afgaan op één enkel woord in de tekst maar óók letten op de context. Vertaald staat er in de eerste zin: „Aan allen, die deze brief zullen zien, de meester van het huis van Postel van de orde van de H. Augustinus, Arnoldus, pastoor of rector van de kerk van Oerle en de gemeenschap van die plaats of dat dorp, heil in de Heer”.

Evenals pastoor of rector (*investitus seu rector*) synoniemen zijn om zeer duidelijk en zonder misverstand de geestelijke van de kerk van Oerle aan te geven, worden synoniemen gebruikt, om: *die plaats of dat dorp* (*opidi sive ville eiusdem*) van de gemeenschap van Oerle overduidelijk aan te duiden.

SLOT

De Bruijn ziet, in de laatste alinea van het hiervoor staande artikel, de waterplassen *het Wijerke* en *den Boonberg* als één geheel: omdat hij zich „nog steeds niet aan de indruk kan onttrekken”. Vervolgens blijft hij de Boonberg als de plaats van het middeleeuws kasteel aangeven: omdat „te veel” hierop wijst. Terwijl ik in het volledig verslag, waarnaar ik in het betreffende artikel verwees³⁴⁾, duidelijk heb aangetoond, dat de Boonberg absoluut niet de

plaats van het kasteel kan zijn geweest.

Omspringen met gegevens in de stijl van De Bruijn laat moeiteloos een veronderstelling uitgroeien tot een feit. Een voorbeeld van wat, in dit licht bezien, ons mogelijk nog staat te wachten, is de uitleg die kan worden gegeven aan de passage over Oerle, uit het werk van H. van Velthoven.³⁵⁾ Deze gaat over de uitbreiding van het vliegveld Welschap, dat voor het grootste deel ligt binnen de grenzen van de voormalige gemeente Oerle. Wellicht wordt dit nog eens gebruikt om de leidende rol van Oerle in de 20e eeuw te beschrijven.

Voor De Bruijn nog een troost. Hij is niet de enige, die historische indianenverhalen over Oerle op papier heeft gezet. H. van der Horst³⁶⁾ blinkt daarin nog beter uit: „Een aparte plaats nam Oerle in, gelegen in de Kempen, niet ver van het tegenwoordige Eindhoven. Het was een druk bezochte marktplaats in de Karolingische tijd en men schrijft het reeds een zeker soort stadsrechten toe in de 9e eeuw. Of het de Noormannenstrooptochten geweest zijn of andere omstandigheden, een feit is, dat dit Oerle zijn status niet heeft kunnen handhaven”. Proost!

Naschrift Redactie:

Wij zijn van mening, dat de bijdragen van de heren De Bruijn en Bijnen hiermee in voldoende mate aangetoond hebben, dat nieuw onderzoek in bepaalde gevallen een nieuw licht kan werpen op al langer bestaande opvattingen, die op den duur als vaststaande feiten aangehaald worden.

Mutatis mutandis kan dit gelden voor andere plaatsen in en buiten Brabant.

Zonder de mogelijkheid uit te sluiten, te zijner tijd de uiteindelijke resultaten te plaatsen, willen wij hiermee de discussie via het tijdschrift voorlopig sluiten.

Noten

- 1) M. de Bruijn, *Dringende oproep aan alle serieuze heemkundigen*, in: *Brabants Heem*, jrg. 31 (1979), pp. 186-187.
- 2) Zie ook het vorig artikel van: M.W.J. de Bruijn, *De Boonberg en de betekenis van Oerle in de geschiedenis van het hertogdom Brabant*, in: *Brabants Heem*, jrg. 34 (1982), pp. 165-168. Tevens mijn reactie d.a.v.
- 3) A.D. Kakebeeke, *Ons gebied tijdens het hertogdom Brabant*, in: *De Acht Zaligheden. De oude kern van de Kempen*, Oisterwijk 1971, pp. 353-369, m.n., p. 359.
- 4) Het vergaderen van de afgevaardigden van de dorpen, komt in noot 19 in mijn onderwerp *Hoofdplaats Kempenland aan de orde. Het voorstellen van de nieuwe kwartierschout* komt bij dit onderwerp, even verderop, ter sprake.
- 5) A.D. Kakebeeke, *Vorstudies voor een plattegrondsonderzoek van Zandoerle*, in: *Brabants Heem*, jrg. 1 (1949), pp. 83-87.
- 6) S. Hanewinkel, *Geschied- en Aardrykskundige Beschrijving der Stad en Meiëry van 's-Hertogenbosch*, Nijmegen 1803, p. 411. Verder verwijst Kakebeeke naar: J.N.G. Sassen, *Inventaris der Archieven van de Stad 's-Hertogenbosch, (Charters en Privilegiebrieven van het jaar 1191-1826)*, 's-Hertogenbosch 1865, m.n., pp. 261-265. De hier vermelde acten hebben geen betrekking met de vrijheidsverlening.
- 7) J. van Oudenhoven, *Een Nieuwe ende Vermeerdere Beschrijvinge van de Meyerye van 's-Hertoghen-Bossche*, 's-Hertoghen-Bossche 1670.
- 8) J.B. Gramaya, *Taxandria: in qua Antiquitates et decora Regionum...* enz., Brussel 1610.
- 9) Origineel in het Archief van de gemeente 's-Hertogenbosch, inventaris Sassen, a.w., no. 121.
- 10) Oud-archief Oerle, R 293, pp. 166-168, Streekarchief Zuid-Oost Brabant, rayondepot Oirschot. Dit is een kopie van het origineel, geschreven door de secretaris van Oerle E. Duijtz, d.d. 8 juni 1689.

- 11) Waar De Bruijn in bovenstaand artikel suggereert, dat ik ontkende, dat Oerle reeds in de middeleeuwen de status van vrijheid heeft gehad, schreef ik: „Oerle was wel een Vrijheid, maar de verleningsbrief ligt achter de muur van de onvindbaarheid” (Br.H., 34, p. 169).
- 12) D.C.J. Mijnsen, *Inventaris van het oud-archief der voormalige gemeente Oerle. Rijks Archief Noord-Brabant Verslag 1926 II*, bijlage in verslag 1927, pp. 33-56, m.n., p. 35.
- 13) A.R.M. Mommers, *Brabant van generaliteitsland tot gewest*, Nijmegen 1953, deel I, p. 2, noot 5.
- 14) De teruggang van het aantal huizen door herhaaldelijk brandschatten wordt door Mijnsen gegeven als *waarschijnlijk*, (p. 35).
- 15) J.P.A. Coopmans, *De Meierij van 's-Hertogenbosch, een district in het hertogdom Brabant, in: Opstellen over recht en rechtsgeschiedenis aangeboden aan prof. mr. B.H.D. Hermesdorf*, Deventer 1965, pp. 73-97, m.n., p. 93.
- 16) Zie eveneens: J.P.A. Coopmans, *Brabant heeft allang gekozen*, Deventer 1980, m.n., p. 30. Ook hier wordt Oerle nog als aanvankelijke hoofdstad van Kempenland vermeld.
- 17) J. van Oudenhoven, a.w., p. 58.
- 18) J.B. Gramaye, a.w., pp. 91-100. Verspreid over deze pagina's zijn delen van deze tekst bijeen te sprokkelen.
- 19) Als voorbeeld een citaat uit: J.M. Renders, *Kempenland*, in: *Land van Dommelen Aa*, Eindhoven 1947, pp. 9-26, m.n., p. 26. Hier staat: „Oerle is volgens van Oudenhoven de oudste hoofdstad van Kempenland. In een oorkonde van 1235 las hij „Kempinia caput est municipium de Oerl”. Later mogen Oirschot en daarna ook Eindhoven aanspraak maken op dezen titel”. Hij verschrijft zich in het jaartal, dit moet zijn 1325, tevens is dit bij Van Oudenhoven niet gekoppeld aan de Latijnse tekst! Als Kakebecke (1949, a.w., p. 85) deze passage toetst is hij wel zo kritisch om dit voor Oerle als hoofdstad niet steekhoudend te vinden. Hij besluit dan met: „*Werkelijke argumenten voor het primaatschap van Oerle in de Kempen heb ik niet gevonden*”.
- 20) E.H. Korvezee, *Inleiding tot het archief van het kwartier van Kempenland*, R.A.N.B. 's-Hertogenbosch, m.n., p.1.
Kakebecke geeft, zoals hiervoor reeds gemeld in noot 4, het vergaderen van de afgevaardigden van de dorpen op als een reden voor de verlening van het recht der vrijheid aan Oerle. Echter: hierover zijn uit die tijd (14e eeuw) geen gegevens bekend.
- 21) L. Houben, *Getuych voor die Regeerders van den Quartiere van Kempelant A' 1641*, in: *Kempisch Museum*, Turnhout, jrg. 2 (1891), pp. 5-13. Dit is een transcriptie van het origineel. Meer gegevens hierover in: Archief Kwartier Kempenland, inv. no. 14, R.A.N.B. te 's-Hertogenbosch.
- 22) Tenminste werd op 9 en 10 oktober 1651 te Oirschot vergaderd. Nadien veel vaker (Archief Kwartier Kempenland, voorl. inv. no. 4386, Streekarchief Zuid-Oost Brabant, rayondepot Oirschot). Typerend hiervoor is een schrijven van 8 december 1700 van J. van Beverwijk te Eindhoven aan E. Duijtz, secretaris van Oerle en stadhouder van Kempenland, waarin hij zich voor de vergadering ziek meldt. Tevens beklagt hij zich over het feit, dat de kwartiersvergaderingen altijd te Oirschot worden gehouden, terwijl het reglement van 1641 voorschrijft deze te Oerle of Eindhoven te houden (voorl. inv. no. 2283, zelfde archief als voor).
- 23) Ch. Kerremans, *Étude sur les circonscriptions judiciaires et administratives du Brabant et les officiers placés à leur tête par les ducs antérieurement à l'avènement de la maison de Bourgogne (1406)*, Bruxelles 1949, p. 41.
- 24) H.P.H. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312*, deel I, *De Meierij van 's-Hertogenbosch (met de heerlijkheid Gemert)*, 's-Gravenhage 1979, nr. 254, pp. 333-334.
- 25) Camps, a.w., nr. 254, pp. 333-334; nr. 395, pp. 491-492; nr. 758, pp. 906-907; nr. 833 en 834, pp. 1011-1014; nr. 860, pp. 1049-1051.
- 26) In het Cijnsregister van 1339/1340 komt een Godefridus Marcellis van Oerle voor. Dit zou een aanwijzing kunnen zijn, maar niet meer dan dat, voor een verwantschap tussen de vermelde Godefridus van Oerle en (zijn zoon?) Marcellis van Oerle. *Rekeningen van de hertogelijke rentmeester in stad en Meierij van 's-Hertogenbosch*, A.R.A. Brussel, *Archief Rekenkamer Brabant*, nr. 45038, fol. 39.
- 27) Camps, a.w., nr. 235, p. 314.
- 28) Camps, a.w., nr. 254, pp. 333-334.

- 29) Archief Abdij van Postel, charters Wintelre, no. 1.
- 30) Het jaartal 1311 baseer ik op het gegeven dat in dat jaar Marcelis schout van Oerle nog gelijktijdig optreedt met de schepenen van Eersel.
- Zoals hiervoor reeds aangevoerd werd in ongeveer dezelfde periode Oerle tot vrijheid verheven.
  - Eveneens heb ik geen argumenten kunnen vinden voor de uitdrukking *hoofdbank* die regelmatig wordt gebruikt m.b.t. de schepenenbank van Oerle. Dat meerdere plaatsen onder het jurisdictiegebied van een bank vallen, maakt nog geen hoofdbank.
- 31) Dit is geheel onjuist, ik schreef: „Ook de term *opidum* kan in dit verband (het archeologisch onderzoek) nog beter even rijpen. Er staat tenslotte *opidi sive ville!*” (Br.H., 34, p. 169).
- 32) R. van Uytven, *Aspecten van de middeleeuwse stadsgeschiedenis in het noorden van het hertogdom Brabant; het recht van Leuven en 's-Hertogenbosch*, in: *Bijdragen tot de geschiedenis van het zuiden van Nederland*, deel LIV, Tilburg 1982.
- 33) Camps, a.w., nr. 373, pp. 469-470.
- 34) Zie noot 1, in: *Brabants Heem*, jrg. 34 (1982), p. 164. Dit verslag is inmiddels integraal opgenomen in: *Campinia*, 13 (1983), pp. 5-24.
- 35) H. van Velthoven, *Noord-Brabant een gewest in opkomst*, Tilburg 1949, m.n., pp. 304-305.
- 36) H. van der Horst, *Geschiedenis van Brabant, deel I, van prehistorie tot 1430*, Nijmegen 1983, m.n., p. 61; zie eveneens de kaart van „Karolingische tijd” op p. 42.